

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi romai kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombaton. — A társulat minden rendű tagjai a lapot ingyen kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egész év 4 frt, fél évre 2 frt, negyedévre 1 frt. Ugy a Lap szellemi részét illető cikkek, mint az előfizetési pénzek „Köznevelődés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.

A latinnyelv helyzete napjainkban.*

Az európai összes gymnasiumokban a tanítás rendszere egy és ugyanazon alapfeltételten nyugszik, t. i. a görög és ióképen a latinnyelv alkalmazásán.

Ez a renaissance-időkből ránk szállott egy igen nevezetes örökség, melynek értékét és becsét kétségtelenül 300 esztendő óta igen ritkán jutott valakinek észébe.

A latinnyelv, mint a tudósok nemzetközi nyelve, 300 esztendő óta a művelt embereket egész Európában mindenütt kapcsolatba hozta egymással azon közös visszaemlékezések által, melyeket a latin és görög irókból meríteni lehet, s ha egy muzeumba lépünk, meg most is otthonosaknak találjuk magunkat ugyancsak azon nyelvek révén, mert az antik szobrok közt sok ismerőseinkre akadunk: Jupiter és Mercur, Minerva és Venus, Mars és Apollo olimpikus tarseival együtt mindnyájan jó ismerőseink már az iskolai padokból, mivel az ókornak ismerete a gymnasiumi tanítás folytán az egész művelt világnak közös tulajdona, mely közös tulajdonra régebben csaknem egyedül a latin nyelv tudása által lehetett szert tenni.

Ujabb időkben azonban megváltoztak a viszonyok és ezekkel együtt az e tekintetbeni nézetek is.

Napjainkban a latinnyelv ismeretének életünkre nézve nincs más gyakorlati haszna, mint az, hogy megnyitja előttünk az egyetem kapuit, melyek az előt a latinul nem tudók előtt zárva voltak.

A latinnyelv most már többé nem a diplomácia nyelve, nem a törvényhozás és nem a tudományoknak kizárólagos nyelve, mint az a középkorban és a renaissance időkben vala.

Akkor persze más viszonyok uralkodtak, mert az újbb nyelvek még nem bírtak nevezetes és figyelemreméltó irodalommal; miért is Cicero, Horac, Livius, Ovid és általában az ó-klassikusok mint az irodalom utóérhetlen mintái a művelt osztály ál-

tal örömet olvasatták, mert mint említém, más irodalmi művek nem léteztek akkor, melyek azokkal versenyezhettek volna.

A latinnyelv e mellett azon időkben még nem tartozott a holt nyelvek közé; a romi kath. egyházban azonban mai napig sem tartozik azok közé. Ötven évvel ezelőtt a megye- és országgyűléseken, de főképen a felső ház gyűlésein latin beszédeket tartottak, s ha azon szónokok latinja nem is volt valami klasszikus stílusú, azért mégis a művelt embernek ismeretjeléül szolgált az.

De elmúltak már azon idők, mikor a latinnyelv még nélkülözhetetlen volt minden tudományhoz, s az évek lefolyása alatt Európának összes kultúrájában úgy a tudomány, irodalom, valamint a költészet is roppant lendületet és felvirágozást mért; s most már meg vannak, majdnem minden nemzetnek a saját nagy írói, kiknek művei — benső értékére nézve — az ó-klassikusok remekműveit túlszárnyalják.

Ma napság a francia inkább olvassa Molléret mint Terrentiust, az angol nagyobb történetírónak tartja Macaulayt mint Livium, s a német nem eszeli fel Göthéjét, Schillerjét barmelyik latin auctorral.

A magyar több érdeklődéssel olvassa Kossuth Lajos és Deák Ferencz beszédeit s jobban szereti Petőfi Sándort mint Horácot; — a régi klassikusok most már nem bírnak többé a népek és aesthetikának monopolumával. A közönséges éleiben még inkább megszűnt a latinnyelv használata s így főképen csak a romi kath. egyház ápolja azt most is, mint régebben is.

Legtovább tartották fent a latin nyelv t a nyilvános éleiben Magyarországon és Lengyelországban, de itt is mint ott is kiszorította a nemzeti nyelv már két nemzedék óta a latint. Magyarország törvényei az 1832-ik év óta többé nem latinszövegűek; s a német egyetemeken a tudós vitabeszédek is többé nem tartatnak meg latin nyelven.

Igen természetes tehát a most felmerült napikérdés, hogy miért terhelik meg s miért kinozzák a

*Nem vesszük feltétlen oltalmunkba az igen t. cikkekző urnak nézetét; de a figyelemet kétfő fontos tárgyhoz való hozzászólás miatt közöljük. Szerk.

gymnasiunba járó tanulókat nyolcz éven át oly nyelvnek tanítása és megtanulásával melyből a közönséges életben hasznót nem merithetnek? Miért nem szorítják meg a latinnyelv tananyagát a legkisebb mértékre, midőn most az életben gyakorlati hasznót hajtó tárgyakból a tananyag napról-napra annyira szaporodik, hogy a tanulók alig képesek azt feldolgozni és megemésztetni?!

Ezen kérdéstről foly most egész Európában az ezmeccsere.

Minden oldalról hallani a panaszt, hogy az ifjúságot a középtanodák tulterhelik, hogy a gymnasiunokban az ifjak a latint kedv nélkül tanulgatják meg, — lehetne még mondani, kevés eredménnyel is — de mindennek daczára a latin nyelvet nem, vagy csak mellékesen alkalmazó reáliskolák tulsulyra nem vergődhetnek s azt is hangoztatják, hogy a műegyetem is csak neve szerint van egyenrangúvá téve a tudomány-egyetemmel.

Mindenütt érzik a középtanodai tanítás nehézségeit, a miért is illetékes körökben azon gondolat nyert kifejezést, hogy ezen általában és mindenütt szembetűnő bajon csak is egy nemzetközi congressus megtartása által lehetne segíteni, t. i. oly congressus megtartása által, melynek feladata volna a gymnasiunai tanítás rendszernek alapját tüzetes tárgyalásnak alávetni és azt lényegesen megváltoztatni, mert világos, hogy az ó-klassikai alap nem eléggé széles s igen gyenge is arra, hogy az ujkori tudományoknak roppant épületét kibírhasssa.

A latinnyelv tanítása és a tanulók tulterhelte-
tése ma már nemzetközi kérdéssé vált, miért is ez az összes országok figyelmét magára vonta.

Bécsben a fiatal közoktatásügyi minister Gautsch nagy lelkesültséggel hozzá fogott a munkához; mint a cs. k. Terézianumnak volt igazgatója saját szemével láthatta a bajt és felismerhette nehézségeket. Orvoslásul a gymnasiunai 8 tanévet egy évvel akarja megszorítani, mi azonban oly népszerűtlen volna, hogy aligha keresztül vihető s ez nem is segítene sokat a bajon.

Franciaországban is foglalkoznak e kérdéssel. Frary Rezső igen szelleműs könyvecskét írt a latinnyelv tanítás kérdéséről; ebben ajánlja a görögnek egyszerű elhagyását és a latin helyett egy modern kultúrnyelvnek felvételét, e mellett ohajtaná a természet tudományok és történelmi tárgyak tanításának kibővítését. Trefort Agoston közoktatásügyi miniszterünk, ki ezen kérdéssel már több idő óta foglalkozik, megbizta Ferenczy József közoktatási-tanács titkárát, Frary művecskéjének magyarra való lefordításával, mi meg is történt s a művecske a minister ur bevezetésével ellátva meg is jelent.

Frary nézetét, hogy a latinnyelv kihagyassék a gymnasiunai tantárgyak sorából nem helyeselhetjük, mert e nyelv a többi közt a természetrajz tanításánál elkerülhetlen szükséges, legalább mai napig még nem nélkülözhető — sőt ellenkezőleg e latinnyelv czélszerű tanítását melegen pártoljuk s ohajtuk ezen-
tul is a gymnasiunai tantárgyak sorában látni.

Frary különben e kérdést semmikép sem áldotta meg teljeen; nálunk pedig a kérdés, hogy melyik nyelvvel kellene a latint pótolni hogy a mi ifjaink azáltal elsajátítsák maguknak azon műveltséget, mely őket az európai műveltség színvonalára emelje? mi nálunk bizonyára nagy nehézségekre találma.

Mélyen érezzük, hogy a magyar mellett nem elegeudő csak egy más kultúrnyelv tudása az általános műveltségre, de azért mégis nehéz lenne a latint pótló nyelvet megválasztani: a német ellen uralodik még mindig némi bizalmatlanság, mert félnek a germanisálástól; a francia remekírókat igen katolikus szelleműek tartják, az angol írókat pedig tulságos protestans érzelműeknek vélik, s így egyik-másik oldalról kifogásokat fognak tenni úgy a francia, mint az angol nyelv tanítása ellen.

Igen természetes, hogy mindezen kérdéseket egy czikk szűk keretében csak felületesen lehetett érinteni, de azért még is szükségesnek tartjuk a közönség, de főleg a szakemberek figyelmét erre vezetni, mert e kérdés törvényhozó testületünket hamarabb vagy később újból fogja foglalkoztatni s talán évek en át huzódó uj — és uj kísérleteket — reméljük nem a közoktatás kárára — előidézni.

Dr. Cs. B.

A váltakozó, vagy osztályrendszer-e előnyösebb a népiskolában?

A Gyergyókerületi r. k. tanító-egylet által jutalmazott pályamű.

— Írta: **Józsa Sándor**, tanító. —
(Folyt.)

A tanulókat tehetségre nézve sem nehéz megismerni t. Elméleti J. ur. A melyik gyermek újfát magyarázat vagy kérdések után rögtön és gyakran feltartogatta (jelesül, hogy tud felelni, érti), a melyik jól, logikailag helyesen felelget, azt már megismerte tanítója; a melyik pedig nem igen forgolódik az ujjak feltartásában s nem igen jól felelget, arról szintén tudja, milyen fokon áll tehetsége. Az egész osztályból pedig rossz tanuló pl. 80 gyermek közül legfönnebb 10-20 százalék kerül ki s ezen kevés számú tanulóknak életkörülményeit, szülőit stb. nem lesz nehéz megismerni, hogy a további befolyásoló okokkal, módokkal is tisztába jöhessen.

A népiskolánál inkább a kérdve kifejtő tanalok használtatik s azért gyakrabban van alkalma a tanítónak az egyes tanulók feleleteit hallani, észjárását szemügyre venni, hogy aztán azokból következtetés vonhasson le és jegyzeteket készíthessen.

Ha év végén egy-két tanuló (az osztályrendszer mellett) akadna olyan, kit tanítója nem tudott megjavítani vagyis a rendes ösvényre vezetni, annak hibáit, a megkísérlett gyógymódokat és eredményeit eme tanító jegyzetben (megfigyelési napló) átadja a felsőbb osztály tanítójának, hogy az is tájékozva legyen ama gyermek tulajdonsága felől, mely a többi között e téren különösebb figyelmet teszen szükségessé. Így tesz rendre mindenik osztály tanítója, miáltal ama gyermeknek egész

históriája végig huzódik az iskolákon és tanítók kezén, míg megjavul, mely közösen ismert históriá a jövőre gazdag okulásul szolgálandó a tanítóknak a nevelési eljárások alkalmazásának szempontjából.

Ezen — csak az osztályrendszer mellett kivihető — eljárás azért igen előnyös továbbá, mert a gyermek minden évben új tanító elé kerülvén, minden egyes új tanítója előtt egyelőre idegenebbnek érzi magát és így általa inkább is javítható, mint ott, hol talán már kifogott tanítóján.

Ezen bemutatott utakon egyetlen gyermek sem marad ki a nevelés áldása alól, mert a mit egyik tanító el nem ért, azt eléri a 2., 3., 4., 5. vagy 6. osztály tanítója — okvetlenül. — Ezen elszámolt dolgok is bizonyítják, hogy az osztályrendszer mellett igen is lehet nevelni, sőt itt a tanítók közösen kísérhetik meg a javítás-módot fokozatos kivitelét. Az osztályrendszer ime előnyösebb a másikkal itt is.

h) Magyarország nem egy nyelvű lakókkal bíró ország; a tanügy még fiatal, nincsen eléggé kifejlődve. És ha már most az idegen vagy vegyes ajkú iskolákban pl. az I. stb. osztályt minden évben más-más tanító vezeti, akkor a magyar nyelv (és hazafias szellem) terjedése nagyon rák-módra fog előrehadni, mert oda bizony kiválóan gyakorlott ügyesség kell (nemcsak egyszeri megpróbálás — egy fél évtized alatt), hogy a magyarul nem tudó kis honpolgároknak ajkai a magyar beszédre megnyitassanak — igenis, mert emennek elérhetése elé a váltakozó rendszer mellett kettős akadály gördül t. i. A váltakozó rendszer mellett a tisztán egy nyelvű iskolákban is a tanító a tantárgyak anyagának feldolgozásában, mint láttuk, mindig tapogatózva, találgatva kénytelen haladni, tehát ebből kifolyólag féleredményű sikerrel is, s a 2. vagy több nyelvű vagy idegen nyelvű iskolákban ezen nehézségekhez, még a magyarul tanítás is hozzájárulván, az eredmény még kétszeresen meg lesz bémivva e téren is, ama téren is — t. i. a váltakozó rendszer miatt.

Az osztályrendszer tehát e tekintetben is előnyt biztosít.

E szakaszban érintett tények igazolják, hogy a mi viszonyaink (több nyelvűség, tanügy fejlettsége) különböznek a külföldi e nemű viszonyaitól.

i) A népiskolai tanítás, működés terhe éppen az osztályrendszer mellett osztatik meg igazságosan a tanítók között, sőt a mi fő: egy tanító sem terheltetik itten meg túlságosan, mert minden évben nem kell új meg új töretlen uton küzködni előre, no és ha a felsőbb osztályok vezetése talán könnyebb lenne is, azért az arány igazságosan megmarad, mert, míg a felsőbb osztályban 25—26 óra esik (8—12-ig) hetenként egy tanítóra, addig az alsóbb osztályban már csak 18—20 órát kell hetenként tanítani, azonkívül a felsőbb osztályoknak többféle tantárgyuk van, mint pl. az I. osztályoknak, és azokért ez utóbbinál több ideje marad a tanítónak magánügyei rendezésére, mi kiváltképen a mostani 2—300 frtos tanítói életben — tekintve a mellékfoglalkozás szükségességét — nem megvetendő előny; azonkívül az alsóbb osztály tanítójának kevesebb levén heti óraszámja, kevesebb deig marad hetenként az iskola falai között és annak

porában, minek folytán egészsége sincsen a nyi veszélynek kitéve, mint a felsőbb osztály tanítójának egészsége. — Az elmondottak elég czáfolatul szolgálhatnak arra, hogy a tehernek képzett igazságtalan megosztása miatt, a tanítók között egyenetlenségek fordulhatnak elő.

Mint láttuk, az osztályrendszer mellett képzettebbek a tanítók, nagyobb sikert mutathatnak föl, ezáltal pedig tekintélyük is emelkedik inkább, mint a váltakozó rendszer mellett, hol örökös botorkálás, kísérletezésből áll életük.

k) Mivel a tanító osztályra dszer mellett otthonos egy osztály vezetésében, tananyagának módszerében, nemcsak több sikert lesz képes felmutatni, hanem több ideje marad ismét a mellékfoglalkozásra, közművelődési dolgok végzésére s magasabb tanulmányozásra is, ez pedig oly jelentékeny tényező, hogy háromszorosan is aláhuzhatjuk — az osztály rendszer javára.

l) Az osztályrendszer mellett a gyermekek egyoldaluságtól megóvodnak. Ha mindig egyféle alakú kérdéseket hall, ha mindig egy ember magatartását látja, ha folyton egy ugyanazon ember magyarázatát hallja a gyermek: akkor (több év alatt) igen hozzászokik ahhoz (hibáit is elsajátíthatja), s majd az életben nem tud a sokféle változatok zűrzavarában eligazodni. A váltakozó rendszer tehát egyoldaluságra szoktatja a gyermeket (ezt az is bizonyítja, hogy ha valamely gyermeket tanítója kérdez jól felel, míg, ha más idegen ember intéz kérdést hozzá, gyakran nem tud helyes válaszzal szolgálni ugyanazon tárgyról). Már pedig az ismereteket nem szabad egyoldaluság által veszélyeztetni.

No édes Elméleti János kolléga ur, ugyebár az elmondottak alapján méltán tarthatom az osztályrendszert előnyösebbnek a váltakozó rendszer felett!?

Kérem, már most szíveskedjék nyilatkozni, vajjon előbbi véleménye mellett — ezeknek hallatára is megkíván e maradni, avagy hozzá megcsatlakozik?!

Elméleti János, Edes Gyakorlati Mihály kolléga ur, készen vagyok a felelettel. A gyakorlati életet, annak körülményeit, az iskolát, tanítót s annak állapotait mindenestre nem lehet számításra kívül hagyni. A jó elől, czélszerű elől nem szoktam kitérni, akár mely oldalról, öjjon is az. Ön — meg kell vallanom — sok homályt osztott el szemeim elől fejtegetése által; azért az igazságnak megfelelőleg kijelentem itten, hogy az ön fejtegetéseinek meghallgatása és megfontolása után előbbi meggyőződésemet meillet nem maradok meg, önnek a vég-eredményben igazat kell adjak. Ha előbbi nézetem mellett vagyis a váltakozó rendszer szoros pártolásánál megmaradnék, akkor ezzel azt kívánám, hogy:

a) Magyarország népnevelésügye folytonosan gyakorlatban, tapogatózó tanítók kezébe legyen letéve; akkor azt kívánám

b) hogy a magyar tanítók élete örökös küzködés, örökös uttörésből álljon s a mellett a néptanítónak ideje ne jusson társadalmi stb. stb. kötelességeit az iskolaügy hátránya nélkül — teljesítenie;

c) akkor azt kívánám, hogy az összes iskolákban föltületes, hézagossal ismertekkel bíró, egyoldalú — s a tanító esetleges gyengesége miatt bizonytalan vagy téves irányba vezetett jellemű egyének kerüljenek ki;

d) akkor azt kívánnám, hogy a magyar nyelv és hazafias szellem gyors terjedése kettős akadályokba ütközzék;

e) akkor azt kívánnám, hogy Magyarországon a gyakorlati életből — belülről — fejlődő s így nemzeti alapon nyugvó módszer s oktatás ne fejlődhesse ki, hanem kénytelenítve legyünk olyanoktól fogadni tanácsokat, kik a tanításnak megfelelő fokán soha életükben nem fáradoztak, nem működtek, csak találmára írják össze a paedagógiát stb.;

f) akkor azt kívánnám, hogy a magyar tanítók között (tantestületek tagjait értve) szoros érdekközösség ne jétezzék s az ebből folyó együttes működés, önképzés, pontosság, tapasztalatok utján való örökös fejlődés ne létesülhessen;

g) akkor azt kívánnám, hogy a hol annyira haladtak, miszerint mindenik osztálynak külön tanítója lehet: a váltakozó rendszer kedvéért ismét csak annyi eredmény legyen elérhető, mint ott, hol 5—6 osztályval vesződik, egy szál tanító; és szóval azt kívánnám

h) hogy Magyarország nevelés oktatásügye békóba veressék s a lehetséges gyors fejlődéstől visszatartassék.

Már pedig édes kolléga ur, ezt nem fogom kívánni soha.

Gyakorlati Mihály: Én is azt ajánlom újból is — édes kolléga ur — hagyjuk azoknak a váltakozó rendszert, a kik feltalálták; a mi viszonyaink mint látuk s látjuk, különböznek a külföld tanügyi viszonyaitól s éppen azért ama rendszer nálunk — ha külföldön helyén való is — általában véve csak korszerű eredményeket hozhatna létre, sőt többet mondok: még a külföldön sem hozhat érett és egészséges gyümölcsöket s a rá fordított, illetve mellette eltöltött időnek és fáradságnak legalább háromnegyed része kárba veszne. A mi előnye pedig van, az a mint látuk az osztály-rendszer mellett szintén elérhető.

Elméleti János: Igaza van, édes kolléga ur, fogadja baráti jobbjomat a meghajlás jeléül, a mi jó és czélszerűbbnek bizonyul, ahhoz nem szégyenlek csatlakozni.

Gyakorlati Mihály: Édes kolléga ur, köszönöm öszinteségét, köszönöm szives fáradságát, köszönöm, hogy e fontos tétel megoldásában segítségemre volt; egyedül mégis bajosan sütöttem volna világosan ki az igazságot, de ketten szépen megoldottuk a kérdést.

Legyünk ezután is valahá yszor csak lehet együtt, mi ugylátszik együtt teszünk egy egészet. Egyesített erővel ezután is minden tételt megfejtünk, mint most, hogy megfejtők, mikép az osztályrendszer általában véve előnyösebb népiskolai tanügyünkre nézve — mint a váltakozó rendszer.

Elméleti János: Ugy van, ugy.

Isten velünk, Isten velünk.

(Vége.)

TÁRCSA.

Ünnepi naptár.

Verses jelmondatokban.

(Folytatás.)

Jun. 18. Sz. Márk és Marcellian, vtk.

Sok kinzás közepett vallották szent hitöket meg,
Bárha bilincsbe rezeg, nyeivök im egyre zeneg.
Rajta derék hösök, fel. dalra dicső hegedösök!
Halni, minő üdvös, rá muzsikátok a tus!

Sz. Czírjék ifju és Paula sz vtk.

Ösi Spanyolhonnak sok dicső szentjei vannak;
Igy Czírjék s Paula. Hirdeti is Malaga.
Diszló ifju legény s bájos szüz: kellemes egy tény;
Eiragadó, ha a párt tiszta erény füzi át

Sz. Amand pk. hv.

Lelki barátságna dicső példánya e főpap:
Sz Amand s Paulin gyöznek az ég kapuin

Jun. 19. Sz. Györfás és Protás vtk.

Gyöznek erős hittel, bár dulja a sok fene hinszer.
Hösiesebb az erény férfaink kebelén.

Falkoncéri sz Juliána sz.

„Főuri“ sarj s hozzá bájos; s lesz „szervita“ lánynya
Ö „Neki szolgálván, épen uralkodik“ ám!

Jun. 20 Sz. Szilvér p. vt.

Sz. Szilvért Belizár! üdözni neked nagyon is kár:
Vére az égre kiált, elhagy s itél a „világ.“

Sz. Florentina (Virányoska) sz.

Élő Rózsafüzér. Leszen a Miatyánkja Leander;
Fulgencz Dicsőség és Izidor Hízkegegy.
Üdvözlég képen ragyog abba Florentina szépen,
Aki a szent Szüznek nyomdokain eredet

Jun. 21. Sz. Alajos fapnö. hv.

Gonzaga ritka virág, mellette Kelet foga szint hágy,
Ugy a ma szült lilium s szélköszörülte szilony.
Védi a bimbót a férhetlen tüske bozótja;
Ily hegyes élü tövis fedte e liljomot is.

Sz. Özséb, szamozatai pk. vt.

Szent hiterénye az ok, hahogy üldik a bösz a riának
Elvért vívni, a sors, bárha is érte lakolsz

Sz. Demeterke (Demetria) sz. vt.

Szülte nemes Flavián és sz. Dafróza. E kis lány
S szent Bibiána iker. Vérök az égre szökell

Jun. 22 Sz. Paulin pk. hv.

Névre csekély volnál Paulin; de valóba nem ugy áll
Téged a szent élet nagyra, az égre emelt.

Istriat sz. Juhán vt.

Dicső ifju nemes, ki hitét megvallani nem rest;

Most a sok ifju nemes más nemü élvre repes.

Sz. Albán vt.

„Albion“ és „Albán“ mindkettő névre fehér ám:

Mert szent vért szomjaz: fekete gyilkos amaz.

Jun, 23. Sz. Agrippin sz. ts vt.

Római szép amazon! ki világért sem leszesz asszony;

Lovagiatlanság még növelé koronád.

Sz. Zénó katonatiszt ts fegyvernöke sz. Zénás, vtk.

Hős bajnok Zénó, hozzá fegyvernöke méltó:

E dicső arabok harcza az égbe ragyog.

Jun, 24. Ker. sz. jános.

Tánczolsz a méhben, s kora sirba a táncz viszen épen,

Mit kéjencz-szem előtt lejtve a lány keze szőtt.

Mondják, hogy lejtőt, hegy-völgyet jársz vala s erdőt:

Kezdet, lét s a halál játszian összetalál.

Imets F. J á k ó.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

— **Püspök urunk ő nagyméltóságának főpásztori körútjából.** Mint irám, ő excellentiája (május) 19-én jött etédi lovasok kíséretében Atyhába, hol a határszélén a mi derék kerületi szolgabírónk Soó Károly, Br. Orbán Otto ur kíséretében várta, ő excellentiáját csinos beszéddel fogadta, ő maga is csatlakozván szép négyes fogatával a kísérethez. Atyha részéről az elmaradhatlan fehérbe öltözött lányok 38 lovas és tengernyi népsokaság kíséretében Biró Ferencz körjegyző fogadta ő nagyméltóságát, megemlékezvén, mily jól esik nekik árváknak az, hogy a főpásztor őket árvaságukban meglátogatja. Ő excellentiájának, mihelyt leszállott a kocsiról, első gondja volt a beteg lelkészt meglátogatni, ki zokogás közt c-ókolta meg kezét a magas látogatónak. E látogatás volt a nem igen kellemes utazás után ő excellentiájának pihenője; mert a mint felöltözködtünk, azonnal templomba siettünk.

Mise után Fazakas Pál sz. tamási lelkész prédikált ügyesen a vallásosságról, feltüntetvén a mindennapi tapasztalat nyomán, hogy mit tesz egy vallásos és egy vallástalan ember, miként cselekesznek egy vallásos és egy vallástalan család tagjai a szerint, a mint vallásos kötelességeiket Isten és embertársaik irányában teljesítik, vagy nem teljesítik.

E beszéd végeztével ő excellentiája tartott gyönyörű beszédet. Nem hiszi, — így szól — nem akarja binni, hogy a kath. valláshoz mindig hiven ragaszkodó atyahaiakra a mai beszéd találjon; de ha mégis találtnék ilyen, ez fájna az ő atyai szívének. Csak azon ut az, mely életcélunkhoz elvezet, melyet az üdvözítő Jézus Krisztus kijelölt. Nehéz ugyan, de nem lehetetlen. Lám én is nehéz göröngyös uton jutottam el hoz-

zátok. Akarni kell tehát, hogy célunkhoz eljussunk. Ezen az uton haladva lehetünk vallásos polgárok, jó hazafiak. Vallástalan ember nem teljesíti polgári kötelességeit sem. Ezen az uton haladtak és lettek egy Sz. István, sz. László, Hunyadi és mások nagy emberek és igaz hazafiak.

Ez rövid, halvány kivonata ő excellentiája nagyszerű beszédének. Sajnálni lehet, hogy az egészet le nem írhattam. 267 lett a hit bajaokává felavatva. Ebéd és iskolalátogatás után nagyszámu nép és lovaság kíséretében utnak indultunk Parajd felé.

Parajd részéről szintén lovasok jöttek ő excellentiája elé egész fél utig Keresztes Lajos fiatal kereskedő vezetése alatt, ki excellentiáját rövid beszéddel fogadta. Ezen lovasok vezetése mellett haladtunk Felső Sófálváig, hol ismét a diszesen felállított diszkapunál a ref. község ref. papja üdvözölte ő nagyméltóságát. Ő excellentiája e nem remélt megtiszteltetést kiszálva kocsijából szintén tisztelettel fogadta és viszonzta, kezét fogván az üdvözlő tiszteletes urral. Így érkezünk ágyudörgések között Parajdra. Itt az elmaradhatlan diszkapunál Csengeri Antal bánvanagy ur egy hasonlatokban gazdag szép beszéddel fogadta ő excellentiáját.

Miként nagy vihar után — így szól — szükséges a nap jótékony melege, hogy a megrongált természet visszanyerje előbbi szépségét és üdességét: ugy szükséges az élet küzdelmei és az erkölcsi életben, — hol sok viharnak vagyunk kitéve, a melyből mint foszlányokra tépett növény kerülünk ki — a vallás részéről a gyógyító balsam me'egítő heve, hogy el ne vesszünk, mint taperejét vesztett növény. Üdvözli excellentiáját, mint o'yant, ki azért jött, hogy legyen jótékony nap, hogy legyen vigasztalója, bátorítója Parajd hiveinek, kiknek mint bányászoknak oly nagy szüksége van a főpásztor bátorítására, a vallás vigaszára. — Ő excellentiája szívélyes válasza után templomba vonult a tüzoltók által sorfílat képezett menet, hol Parajdnak pásztora, Pásztor György bátyánk, a kiszolgált huszár káplár, katonásan tartott beszéd kíséretében nyitotta át a templom kulcsait ő nagyméltóságának, ki is azokat néhány atyai szó kíséretében adta vissza a nevének megfelelő lelkipásztornak.

A gyergyó kerületi papság részéről a mindig beteg és mégis egészséges Beteg Imre al-esperes plébános ur tiszteltett ő excellentiájánál.

Estére Parajd intelligentiája ő nagyméltóságának tiszteletére az iteni körhöz képest fényes banquetet rendezett, melyre azonban ő excellentiája, mert fáradt volt, nem mehetett el.

Másnap (21-én) ő excellentiája megfelelő segédlet mellett pontificált, mely után a helyi lelkész tartott rövid beszédet. Ő excellentiája felvévén az előbbi beszéd fonalát, szólott a náia megszokott melegség és hatásossággal a lelki élet munkásságáról. Ennek folytonosnak kell lenni. Nem szabad egy perczig sem elszaladni Jézus Krisztus szívétől; mert Jézussal lenni a mi legnagyobb kincsünk.

Boldogtalan az az ember, ki ma Jézussal, holnap és holnapután meg a világgal akar lenni, ott akar ma-

gának boldogságot keresni, azt mondván: majd később ráérek lelkem életet munkálni, Jézusnak szolgálni.

Azért a lelki élet munkálásának folytonosnak kell lenni, hogy legyen a mi lelki életünk egy láncz, mely a mi földi életünket összekösse Jézus Krisztussal, az örök élet adójával. — A megbérmáltak száma 108, kik között 4 convertita volt.

Isteni tisztelet és bérmálás után Gsengeri Antal bányanagy urnal díszes ebéd volt, melyre a tiszti karból számosan hivatalosak voltak. Első felköszöntőt a bányanagy ur tartotta, ő excellentiájára emelvén poharat. Ő nagyméltósága viszont a bányanagy ur és kedves nejére urította poharát.

A vigan elköltött ebéd után a kötelesség tovább szölitott Szováta felé, hova a parajdi lovasság végig kísért. A szováta határszélen Katonai Domokos segédszoigabiro üdvözölte excellentiáját a kerület nevében. Hogy mennyi nép volt itt, elképzeihetni, ha meggondoljuk, hogy a szentföldi papság hivekkel együtt processióval jöttek át ezen alkalomra, hogy a templomszentelés magasztos szertartásain jelen lehessenek. Csak papokul voltunk vagy huszan.

Masnap (21-en) a bérmálást szolgáltatta ki ő excellentiája, 383 reszeltetvén a bérmálás kegyelmében. Ezen nap Gazda Denes fiatal derek lelkész barátom tartott beszédet a bérmálásról, melyet ő excellentiája nagyszerű beszédnek nevezett. Ő nagyméltósága ez alkalommal csak keveset beszélt, csak figyelmeztette a hiveket a holnapi nap fontosságára, kérte és intette őket, hogy készüjének. Bőjtet és imádsággal a templomszentelesre. Deután sz. Kelemen officiumat végeztük el. várva a templomszentelést, melyen eddig jelen lehetni sokan nem voltunk szerencsések.

A templomszentelés másnap már 8 órakor megkezdődött és végződött délután egy órakor. Sajnálom, hogy a szenteles fenséges szertartásait nem vagyok képes leírni, mert akkor még sokat kellene írnom s érzem csekélységemet a magasztossal szemben. — A hosszúságos szertartások és mise végével ő excellentiája tartott beszédet a hivekhez, meghatónan ecsetelvén a szertartások jelentőségét, különösen emelvén ki a szovátaiak azon szerencsését, hogy sz. Kelemen pápa ereklyeinek egy részecskéjét birhatják templomukban, ki sz. Péternek, az apostolok fejedelmének, az első pápának volt tanítványa.

Ezt követte Gazdának gazdag ebédje, mely alatt Kovács Ferencz apát, maroskerületi esperes, plébános ur tartott remek, — más ő nagyságától nem is telik ki — poharköszöntőt, üdvözölvén és éltetvén ő excellentiáját, melyre mi is vagy 24-en ráharsogtuk az éjont.

Az iskolaiátogatás és kérdés itt sem maradt el daczára a fárasztó munkának, melyet ő nagyméltósága két napon át Szováta oly ihlettséggel végzett.

Iskolaiátogatás után utnak indultunk Korond felé.

(Folyt. köv.)

— **Pünkösöd Piskin.** — Utoljára rándultak ki a püspöki székvárosból Piskibe e kedves telepnek önkényes missionáriusai. A pünkösdi szép ünnepek alatt vitt ténykedésekkel bevégeződött számukra a magasztos hivatalos boldogító gyakorlása azon körben, melyben főnök

s alattvaló, ur s szolga részéről egyaránt emelkedetten érezték az Isten s a lélek ügyei iránt melegen törődő buzgalmat, nemes kisugárzását a mély vallásosságnak.

A triumvir missionáriusok egyike, Dr. Veress, ünnep vigiáláján megérkezésünk után mindjárt az első szent áldozáshoz készülő gyermekeknek gyóntatását végzé, másnap ugyanő a példás áitatossággal szép rendben egymáshoz sorakozó kisdedeknek az első boldogító szent eledelt osztá ki, kétszer s szívélyes hangon beszédet intézve hozzájuk.

Pünkösöd első ünnepén Dr. Tódor celebrált két hivataltársa assistentiája mellett, miközben a telep-zenekar s Ulrich tanító vezérletével a gyermek-énekkar — bár még a kezdetlegesség stadiumában — igyekeztek emelni az isteni tisztelet díszét. Hallottak aztán Evangelium után a piskiek egy olyan szent beszédét, mely még sok e világon élő szegény munkást, ha hallaná, képes volna emelni, vigasztalni s megnyugtatni. Emléklül s búcsuztatóul a munka apotheosisát hagyta hátra a piskieknél négy éven át minden egyházi nagyobb ünnep alkalmából ott termett Dr. Tódor. Büszkéeknek mondák magukat a munkások e beszéd után, hogy ők munkások; boldogok voltak a főnökök, hogy alantasaiknak nem e keseredését, de önértetét a munka ajánlása s megszerettetésében mint tudja fokozni egy lelkes szónok. Relata refero. Az egész beszéd végig futó szép egybevetést, hogy mi volt a munka a pogányoknál s mivé lett a kereszténység által, az egyes részeket összekötő ügyes logikai kapcsolatoságot, a népszerű világos előadást, az áttekinthetőséget, s hol egyik, hol másik előnyét a beszédnek hallók dicsérni lépten nyomon. Kár, hogy egy óránál is tovább tartott, talán az egyszerűbbeknek könnyen kifáradó figyelme nem részesíthetné mindvégig a megérdemelt méltánylásban.

Pünkösöd másodnapján csekélységemnek jutott osztályrészül a kedves piskiekért az Ur oltáránál közbenjáróként imádkozni. Szívesen tettem, s így én végzém be a piskii missionáriusi functiokat.

Piskinek lesz azonban nemsokára befejezéséhez eljutott szép temploma. Kegyelmes püspök urunk a sok szükségű erdélyi egyházmegye által igényelt nehéz gondjai s főpásztori éberségének kiváló tárgyául, ugy látszik, ép Piskit választá. S hogy mily bőlesen, mily atyailag, tudja mindenki, ki a piski telepen némileg is honos. Szegény messze földről ide özönlött munkások kiknek polyglot nemzetiségük mellett egyedül hitök egy, mely szípen testvéresülhetnek könyeikben, fáradalmaikban, örömeikben, ha lesz, ki az egészséges igaz hit által felélessze bennök az Isten és e föld, e hon iránti odaadást a magasztos intelem szellemében: „adjátok meg Istennek a mi Istené, s a császárnak a mi a császáré.“ Istenne, akart így áldozatot hozni püspök-atyánk s a drága magyar hazának. — Nem is kimélte az áldozatot. Az a szép, barátságos, nyílt, izlésteljes templom önkénytelen is magához fogja inteni az embert; — a messze távolba eltekintő karcsu torony gyönyörű harangjainak hangjai sokakat hívogatnak majd az Ur házába; — s mennyi szívet fog megnyugtatni, mennyi lelket felemelni majd áhitatra ragadni azon kép, melyet oltárán t. Strau-

bert collegánk remek s mélyen érzett vallásos szellemet előlul alkotásából fog birni a piskii templom.

Piskinek lesz szintén ő excellentiájának fejedelmi bőkezűsége folytán berendezett csinos plébániája, s lesz nemsokára plébánosa; ki? azt találgatják ugyan már régén a kedves piskiek s szeretnék ha én megszúgnám. (igen, ha tudnám) Kegyelmes főpásztorunk, legyenek a piskiek megnyugtatta, a mint eddig nem kimélt sem gondot sem áldozatot ő tőlük, nem fog kimélni tőlük egy kütünő, nemes hivatását buzgón beöltő papot sem.

Mondhatnók ezek után: „oh ti boldog piskiek.“ s azt is „oh te boldog piskii plébános“; ezt nem azért, mintha ki tudja ki pályáznék tán Piskibe, hanem mert Piskiben azok után a mik, mint láttuk. lesznek, vannak már kedves emberek, igen tisztelt ügybuzgó főnökök s — a mi korunkban oly ritka — Istenért egész odaadásal áldozó urak. Mennyire megkönnyítik s megédesítik ezek majd plébánosuknak a kezdet nehézségeivel járó munkáját! Paulé főnököt csak említeni kell, ismeri őt már Erdélyben kiki mint a nemes ügyért Piskin hozott sok áldozatoknak viselőjét, — Wolfsgruber műhelyfőnök pedig azért jött nemrég Piskibe, hogy Piskit emelje műveltsége, társadalmi finomsága, ritka szerénysége s mi legfőbb példát nyújtó vallásossága által egy részt, Paulé Ivánt mint méltó társ s collega megörvendeztesse másrészt, — a kedves Pavlasz mérnök családjának az Isten szolgálói iránti nagy figyelme s tisztelete önmagát becsüli szintén meg, — s még sokan, sokan, kikről nem hallani, de kiket látni kell; azaz, még Pazorek, a keresztény munkás mintaképe, a buzgó s ezután már tiszteletbeli sekrestyés. — Tehát ezért „oh te boldog piskii plébános“!

S most a kedves piskieknek csak e röpké, szívből fakadt szót mindhármunk nevében; „Isten veletek“! Ő áldjon s boldogítson a viszontlátásig is.

Dr. Szuchy Béla.

— **II.** választmányi gyűlés tartatott 1886. april 14-én. Jelen voltak: Wessely Károly elnök, Dr. Tódor J. alelnök, Fogarassi J. pénztárnok, Dr. Cserni B. ellenőr, Szabó G., Takó J., Dr. Veress F. választmányi tagok és Pál G. titkár.

1.) A múlt rendkívüli gyűlés jegyzőkönyve felolvasatván: hitelesítették.

2.) Pál I. a mult választmányi gyűlés azon határozata ellen, hogy a titkár a jegyzőkönyv egy példányát az eddigi gyakorlat szerint ezután is a szerkesztőség részére adja át: tiltakozik.

— Tudomásul vétetik.

3.) Alelnök jelenti, hogy Dr. Szuchy B. theologiai tanár igéri, hogy a közgyűlésen felolvasást tart.

Örvendetes tudomásul vétetik.

4.) A számvizsgáló bizottság jelentést tesz a pénztár állásáról, mely szerint 1886. január 1-től april 14-ig

Bevétel: 724 frt. 92 kr.

Kiadás: 462 frt. 70 kr.

Pénztári maradek: 262 frt 22 kr.

— Tudomásul vétetik.

5.) Pénztárnok bemutatja a nyilvántartási könyvet. Tudomásul vétetik és fáradságáért köszönet szavazzatik.

6.) A jegyzőkönyv hitelesítésére felkéretnek: Szabó Takó és Veress választmányi tagok.

Kelt Gyulafehérvár, 1886. aprilis 14-én.

Pál I. titkár.

I R O D A L O M.

— Megjelent: „**16 Pásztor**“ Egyházsónoklati folyóirat. VI évf. 9. füzet. Szerkeszti és kiadja Hajóssy Gy. Krizánt Budapesten. Ara egész évre 4 frt, fél évre 2 frt, negyed évre 1 frt.

— „**Haza és Külföld**“ Tudományos, szépirodalmi, tanügyi, társadalmi és kritikai folyóirat. Szerkeszti és kiadja Thewrewk Arpád Budapesten (I. ker. Lovas-ut 64. sz.) Tartalma: A harc. — Keresztyén és keresztény. — Eszakon áll egy fenyőfa . . . — Tekintetes szerkesztő ur! — A spanyol drámaköltészet. — Két szabadság. — Antigone. — Ara egész évre 1 frt 20 kr, fél évre 60 kr.

— „**A babonáról**“ Közhasznú, erkölcsös olvasmány a magyar nép és a serdültebb ifjuság számára. Irta Sirisaka Andor, pécsi tanító. Tartalma Előszó. — A babonáról általában. — A boszorkányokról. — A járványos betegségekről. — A mikor nagy szárazság van. — Kik azok a garabonciás diákok? — A korcszülöttekről. — A lidérczekről. — Sirból kikelték. — Vannak-e kísértetek? — A sárkányokról. — A kincskeresők. — A jávas asszonyokról. — Az álmos könyvekről. — A kártyavetés és a cigányasszonyok. — Bibonás számok, napok, állatok, növények, ásványok. — Bűvereklyék, bibiösszít. — A csillagos égről és a tüneményekről. — Varázssital, szellemidézés. — A jóslásokról. — Apróbb bibonás szokások és mondások. — Imádság fele a babonások részére. — Az igaz vallás és a babonás tévhitközi különbség. — Néhány szó a tanítókhöz. — Bucsú szó. — Ara ezen 110 lapra terjedő, tiszta nyomású és igen érdekes tartalmu kis kötetnek csak 50 kr bérment és postai küldéssel. Megjegyezzük itt, hogy a mű csakis szerzőtől rendelhető meg — Melegen ajánljuk olvasóink becses figyelmébe.

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

— **A károlyfehérvári** r. k. püspöki lycum bölcsészeti második osztályában a 27 érettségire állót, ifju közöl jelesen érett senki, jól érett 11, érett 11, visszatartott három hónapra 4, egy évre 1 tanuló.

— **A régi ezüst-csattos könyv ujabból növekedése.** Örvendetes eseményről értesít bennünket Mikházáról a székely szent földről „egy jelen volt“; ugyanígy P. Dávid Antal házfőnök, szentséges atvánk és a buzgó emberek óhajának szerencsés vala 35 egyénnek. — kik közt világi pap is van — Szent Ferencz III. rendjébe való beöltöztetése által megfelelhett; miután említett atya, ügyesen átvitt beszédében, a tertiariusok történetéről az ujonczokat ez alkalomból is még bővebben felvilágosította, s nyakukba scapulárét akasztott, derekukat cordával övezte, ünnepélyesen az ezüst-csattos könyvbe, mely régen nem volt igénybe véve, de melyben a régi jó időkből sok tekintélyes név olvasható, ez uj tagok neveit is

bevezette. Adja Isten: hogy a hazafiáz érzelmű Ferencz-rendüek, minél több unokát szerezzenek a királyhágon inneni részben is, a nagy alapító szerzetének!

— **Püspök urunk ó nagyméltósága** f. hó hó 19-én a déli vonattal Piskibe randult át, hogy az újonnan épített templom számára öntetett s több mint 2000 fribba került gyönyörű harangokat fölszenteje. E szertartást fényes segédjével végezte a lángbuzgalmu főpásztor, minek végevel a harangok a toronyba fel is huzattak és már az esti „Ave Mária“-ra az új templom ezen ércznyelve serkenté a buzgó híveket.

— **Igen tisztelt kedves laptársunknak** ezen előfizetési felhívását ajánljuk olvasónk figyelmébe: A „Religio“ ezidei 42. sz. között Magyarország biboros herceg-primásának egy leveléből egy részletet, a mely a „Religio“ egyik nagyrédmű volt munkatársának közel három lustrumon át e lapban folytatott magyar egyház-irodalmi munkásságára konstatálta, hogy az — „intentionibus s. matris Ecclesiae apprime fiditiss“ — vala. Ez illetékes nyilatkozatban Magyarország katolikus papsága nemcsak arra nézve kap nagybecsű garancziát, hogy a „Religio“ ban folyó egyháziroda mi munkálkodás az egyház magasztos intent óinak tokéletesen megfelel, hanem arra nézve is, azt hiszük, hathatós buzdítást láthat, hogy ezt az egyetemes magyar egyházi lapot, a magyarországi kati. papság e „legrégibb és leghivebb“ közlönyét, — a mely a napi politika, a divates reklam és üzérszellem miseriáin felülein elkedve a krisztusi elvek derült és nyugodt magaslataról tekinti az ügyeket s nyuje tájékozást a teimerült kérdésekben — papi állásának tudataból folyó önérzettel ápolni, támogatni és terjeszteni buzgó kodjék. Ebből a tényből merüet erzetel, — szívünkben legferrobb hálával Isten irant, s mely köszönettel munkatársainak és t. olvasóközönségünknek az eddgi támogatást — nyitunk elöfizetést a folyó év II. telére, különösen szívökre kötvén t. olvasóinknak a lap terjesztését. Mibe kerüt egy előfizetőnek még egy előfizetőt szeretni, ha komolyan akarja? ! Dr. Breznay Béla, kiadó tulajdonos és f. l. szerkesztő.

Cristóf Ferencz-
féle

Szobapadozat-
fénymáz lak
szagatlan és gyorsan szárad.

Praktikus sajátágánál fogva és egyszerű kezelés-módja miatt igen alkalmas a szobapadozatok befestésére és lakirozására. — Mindenki maga kezeheti. — A lakirozott szoba két óra mulva már használható. Különtelege színesben (fedő-festék) és szintelen is kapható (csak fényességet adva)

Próbák- és használati-utasiást kaphatni a raktarakban.

Videki raktára: Gyulafehérvárt. Idősb Misselbacher J. B. -nél

Kiadja: Az erdélyi, rom. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Dr. TÓDOR JÓZSEF.
Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, Dr. SZUCHY BÉLA, STRAUBERT ÖDÖN, Dr. VERESS FERENCZ.

Nyomtatott a püsp. lyc. nyomda gyorssajtóján Gyulafehérvárt.

Előnyös kereset.

Minden rangu állandó személyek, kik a törvény által megengedett állam- és magán-sorsjegyek részletfizetés mellett eladásával (az 1883. évi XXXI. törv. cz. szerint) foglalkozni óhajtának, **igen előnyös feltételek** mellett mindenhol felvétetnek. Némi szorgalom esetében **tőke és kockázat (risiko) nélküli havonta 100 egész 300. frt. könnyen kereshető.** Ajánlatok a jelen foglalkozás megnevezésével intézendők a fővárosi váltóüzlet-társaság Adler és társához Budapestben.

Horgany vonal.

Az osztrák magyar kir. kormány nyal egyetértőleg

A legbiztosabb, legjobb és legolcsóbb ut **FIUMÉBÓL NEW-YORKBA**

Gőzhajó „**SIDONIAN**” 1382 tonna

Elutazás Fiuméből július 15-én.

Közvetlen utazójegyek és közvetlen podgyász felvétele és tengeri szállítólevelek **Budapestről és Magyarországnak** más főállomásaitól **Eszakamerikába** bármelyik főhelységéhez.

Ezen társulat az egyedüli, melynek joga van **Magyarország főállomásairól** közvetlenül utijegyeket **Amerikába** való utazásra elárusítani.

Szállítások a **földközi-tengeren** közbe eső kikötők számára elfogadtatnak.

Bővebb utasítást nyerni:
Adria-Compagnie által, valamint **BUDAPESTEN és FIUMÉBAN Hoffmann S. és W.** Magyarország főügynökei **Kenderson Brothers** által (Horganyvonal.)

A lólíroitt, ki a ft. központi papságnak és mlt. káptalannak olcsó, jó és a fővárosi készítményekkel versenyző munkáimmal szerencsés lehettem teljes megelégedését és tetszését kinyerni, bátor vagyok a megyei ft. papság b figyelmét a következőkre felhívni. Készíték:

1 reverendát olasz golyóhból	18 firtét.
1 „ „ alapinból	22 firtól 30 firtig;
1 nyári te ölt. szövet vagy kamgortól, tetszés szerint	16 firtól 28 firtig;
1 madrag-t, lenygel vagy pantallonszabással	5 firtól 12 firtig;

Gyulafehérvárt, (Vár.)

P é t e r M ó z e s,
s el. egyházi fősekrestyés és férfi-szabó.